

Одеський національний університет імені І.І. Мечникова
Біологічний факультет
Кафедра фізіології, здоров'я і безпеки людини та природничої освіти

Силабус курсу

ЦИВІЛЬНИЙ ЗАХИСТ ТА ОХОРОНА ПРАЦІ В ГАЛУЗІ

Обсяг:	3 кредити ECTS/90 годин.
Семестр, рік	1 семестр, 1 рік очна форма
Дні, Час, Місце:	Згідно розкладу
Викладач (-і)	Пенов Вадим Васильович , к.пед.н., доцент Гвозд'їй Світлана Петрівна , д.пед.н., професор Поліщук Любов Миронівна , старший викладач
Контактний тел.	+38-0482-631381
E-mail:	v.penov@onu.edu.ua medicinabjd2@onu.edu.ua polyschuk_lm@onu.edu.ua
Робоче місце	Кафедра фізіології, здоров'я і безпеки людини та природничої освіти, пров.Шампанський, 2а (поряд із входом в гуртожиток №9 ОНУ)
Консультації	<i>Очні консультації: середа, 13.00-14.00</i> <i>Онлайн-консультації: у Telegram, на платформі Zoom</i>

КОМУНІКАЦІЯ

Спілкування в аудиторії за розкладом, на території кафедри фізіології, здоров'я і безпеки людини та природничої освіти. У позааудиторний час: усі поточні питання обговорюються в робочих чатах у Telegram або електронною поштою.

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предмет вивчення навчальної дисципліни - закономірності виникнення небезпек, процеси їх розвитку та вплив на життя і здоров'я людини, умови надання першої домедичної допомоги в умовах професійної діяльності та під час надзвичайних ситуацій.

Пререквізити курсу (Prerequisite):

Дисципліна, що випереджають вивчення даної дисципліни, є «Основи охорони праці та безпека життєдіяльності».

Постреквізити курсу: отримані знання, вміння і навички після вивчення курсу необхідні в подальшій професійній діяльності.

Мета навчальної дисципліни «Цивільний захист і охорона праці в галузі» як освітнього компоненту циклу загальної підготовки є формування у студентів здатності творчо мислити, вирішувати складні проблеми інноваційного характеру й приймати продуктивні рішення у сфері цивільного захисту (ЦЗ), з урахуванням особливостей майбутньої професійної діяльності випускників, а також досягнень науково-технічного прогресу. Формування у майбутніх фахівців умінь та компетенцій для забезпечення ефективного управління охороною праці та поліпшення умов праці з урахуванням досягнень науково-технічного прогресу та міжнародного досвіду, а також в усвідомленні нерозривної єдності успішної професійної діяльності з обов'язковим дотриманням усіх вимог безпеки праці у конкретній галузі.

Завдання дисципліни: засвоєння студентами новітніх теорій, методів і технологій з прогнозування НС, побудови моделей їхнього розвитку, визначення рівня ризику та

обґрунтування комплексу заходів, спрямованих на недопущення НС, захисту населення, матеріальних та культурних цінностей в умовах НС, локалізації та ліквідації їхніх наслідків.

Основні завдання у сфері охорони праці: забезпечення гарантії збереження здоров'я і працездатності працівників у виробничих умовах конкретних галузей господарювання через ефективне управління охороною праці та формування відповідальності у посадових осіб за колективну та власну безпеку.

Очікувані результати. Здобувач повинен

Знати:

- характеристику осередків ураження, які виникають у надзвичайних умовах мирного і воєнного часу;
- способи і засоби захисту населення від вражаючих факторів, аварій, катастроф, наслідків стихійних лих і невизначених умов пандемій та біологічних небезпек (зокрема Covid- 19);
- порядок дій сил ЦЗ і населення в умовах надзвичайних обставин;
- методика прогнозування можливої радіаційної, хімічної, біологічної (бактеріологічної, вірусологічної) обстановки;
- основи організації і здійснення заходів щодо надання допомоги потерпілим і життєзабезпечення населення при виникненні НС;
- законодавство про охорону праці за фахом;
- загальні закони та підзаконні нормативні акти;
- права, обов'язки та відповідальність працівника і керівника підприємства або закладу не виробничої сфери;
- державні нормативні акти про охорону праці (НПАОП), міжгалузеві та галузеві. Систему стандартів праці – державні стандарти України (ДСТУ). Міждержавні стандарти безпеки праці та міждержавні, міжгалузеві та галузеві нормативні акти.

Вміти:

- практично здійснювати заходи захисту населення від наслідків аварій, катастроф, наслідків стихійних лих і сучасної зброї масового ураження;
- оцінювати радіаційну, хімічну, біологічну обстановку;
- керувати підготовкою формувань і проведенням рятувальних та інших невідкладних робіт на об'єкті господарчої діяльності відповідно до майбутньої спеціальності;
- використовувати знання законів про охорону праці при організації безпечної та здорової роботи, навчально-виховного процесу згідно свого фахового спрямування;
- користуватися гарантіями прав громадян на охорону праці: встановлення робочого часу і часу відпочинку, охорони праці жінок і молоді, пільги і компенсації за важкі та шкідливі умови праці, відшкодування шкоди потерпілим;
- організувати навчання з питань охорони праці та цивільного захисту, проводити інструктажі;
організувати розслідування нещасного випадку на робочому місці та атестацію робочих місць за умовами праці.

ОПИС КУРСУ

Форми і методи навчання

Курс буде викладений у формі лекцій (12 год.) та практичних занять (18 год.), організації самостійної роботи студентів (60 год.). Години вказано для очної (денної) форми навчання.

Унікальністю методики навчання даної дисципліни є суміщення сучасних інтерактивних та інноваційних (у т.ч. інформаційно-комунікативних, проєктних) технологій, підходів до навчання у закладах вищої освіти.

Методи навчання:

- *Словесні*: лекції (традиційні, проблемні, лекції-візуалізації) із використанням мультимедійних технологій, пояснення, розповідь, бесіда, обговорення проблемних ситуацій, мозковий штурм, аналіз відео- і фотоматеріалів, обмін думками, захист доповідей.
- *Наочні*: спостереження, ілюстрація, демонстрація.
Під час проведення практичних занять будуть застосовуватись такі методи навчання:
- *Практичні*: вправи; відпрацювання практичних навичок надання першої долікарської допомоги; розв'язання ситуаційних задач; виконання практичних робіт.

Зміст навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Цивільний захист

Тема 1. Моніторинг та сценарний аналіз виникнення і розвитку НС. Роль і місце захисту населення відповідно до Кодексу цивільного захисту України (01.07.2013 року). Надзвичайні ситуації (НС) мирного і воєнного часів та їх вплив на життєдіяльність людей.

Тема 2. Прогнозування, оцінка обстановки та планування заходів захисту в зонах радіоактивного, хімічного та біологічного зараження. Медико-тактична характеристика аварій на радіаційно-небезпечних об'єктах.

Тема 3. Загальні принципи захисту населення при НС та катастрофах. Захисні споруди ЦЗ. Засоби індивідуального захисту населення. Надзвичайні ситуації воєнного часу. Особливості поведінки та захисту.

Тема 4. Концепція організації надання медичної допомоги населенню за умов НС. Основи організації проведення заходів щодо надання допомоги потерпілим та життєзабезпечення населення в НС, Функції у сфері цивільного захисту. Психологічна допомога населенню, яке постраждало внаслідок НС

Змістовий модуль 2. Охорона праці в галузі

Тема 5. Основні законодавчі та нормативно-правові акти з охорони праці в галузі. Державний нагляд і громадський контроль за станом охорони праці. Навчання фахівців з охорони праці.

Тема 6. Міжнародні норми в галузі охорони праці. Трудові норми Міжнародної організації праці. Конвенції та Рекомендації МОП. Основні Конвенції МОП в галузі охорони праці.

Тема 7. Система управління охороною праці в організації. Основні вимоги до побудови функціонування системи управління охороною праці (СУОП). Забезпечення функціонування та побудова СУОП в організації. Положення про СУОП, структура та зміст його розділів.

Тема 8. Спеціальні розділи охорони праці в галузі знань «Міжнародних відносин», «Міжнародно- економічних відносин»

Тема 9. Атестація робочих місць за умовами праці. Навчання з питань охорони праці в установах природничої галузі та організаціях невиробничої сфери. Пільги і компенсації. Порядок обчислення заробітної платні при різних умовах праці.

Тема 10. Травматизм та професійні захворювання в галузі. Розслідування нещасних випадків. Травми виробничого та невиробничого характеру. Форми, порядок їх складання, кількість, термін зберігання.

Тема 11. Основні заходи пожежної профілактики на галузевих об'єктах. Класи виробничих та складських приміщень по вибуховій та пожежній небезпеці. Вогнестійкість будівельних конструкцій і матеріалів.

Тема 12. Соціальне страхування від нещасного випадку та професійного захворювання на виробництві. Пенсійне законодавство. Завдання страхування від нещасного випадку. Принципи та види страхування. Єдиний соціальний внесок.

Рекомендована література

Основна

1. Охорона праці в галузі та цивільний захист [Текст]: навч. посіб. / [В. М. Курепін та ін.]; Миколаїв. нац. аграр. ун-т. Миколаїв: МНАУ, 2020. 275 с.

2. Гвоздїй С.П. Вивчення ефективності навчання студентів основ безпеки та здоров'я на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Монографія. // Гвоздїй С.П., Пенів В.В., Баштан С.О., Поліщук Л.М. та ін.; за заг. ред. Гвоздїй С.П. Одеса: Одеський національний університет, 2021. 345 с.

3. Губачов, Олександр Ілліч. Безпека життєдіяльності та цивільний захист [Текст]: навч. посіб. / О. І. Губачов [та ін.]; Кременчуц. нац. ун-т ім. Михайла Остроградського, Навч.-наук. ін-т мех. інженерії, трансп. та природнич. наук. Кременчук: НОВАБУК, 2022. 269 с.

4. Кобилянський, Олександр Володимирович. Охорона праці в галузі та цивільний захист [Текст]: лаб. практикум / О. В. Кобилянський, С. В. Дембіцька; Вінниц. нац. техн. ун-т. Вінниця : ВНТУ, 2017. 129 с.

5. Лазуткін, М. І. Термінологічний словник. Охорона праці. Цивільний захист [Текст] - Терминологический словарь. Охрана труда. Гражданская защита и безопасность жизнедеятельности -Terminological dictionary. Occupational safety and health. Civil protection and life safety / М. І. Лазуткін, Г. І. Слинько, М. О. Журавель; Запоріж. нац. техн. ун-т. 2-ге вид., допов. Запоріжжя: ЗНТУ, 2019. 153 с.

6. Левчук, Катерина Олександрівна. Цивільний захист [Текст]: навч. посіб. Для студентів ВНЗ / К. О. Левчук, Р. Я. Романюк, А. О. Толок; Дніпродзерж. держ. техн. ун-т (ДДТУ). Дніпродзержинськ: ДДТУ, 2016. 324 с.

7. Плис, Михайло Михайлович. Безпека життєдіяльності та цивільний захист. Наочні матеріали [Текст]: навч. посіб. / Плис М. М., Плис М. М. [мол.]; [за ред. О. А. Півоварова, д-ра техн. наук, проф.]; ДВНЗ "Укр. держ. хім.-технол. ун-т". Дніпро: ДВНЗ УДХТУ, 2017. 71 с.

8. Цивільний захист [Текст]: конспект лекцій для студ. всіх спец. і форм навчання / [В. О. Васійчук та ін.; за ред. В. Є. Гончарука]; Нац. ун-т "Львів. політехніка". Л.: Вид-во Львівської політехніки, 2011. 208 с.

Методичні рекомендації викладачів кафедри можна знайти у філіях Наукової бібліотеки ОНУ або у відкритому доступі в репозитарії за покликанням: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/>

1. Баштан С.О. Основи медичних знань: Практикум для студентів педагогічних спеціальностей данної та заочної форм навчання / С.О. Баштан, С.П. Гвоздїй, В.В. Пенів. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І.І. Мечникова, 2019. 88с.
2. Пенів В.В. Особливості надання першої допомоги при надзвичайних для життя та здоров'я станах: метод. матеріали / В.В. Пенів. - Одеса.: ОНУ імені І.І. Мечникова, 2017. - 60 с.
3. Пенів В.В. Принципи поведінки під час аварій на радіаційно-небезпечних об'єктах (РНО) // Теоретичні та практичні підходи до безпечної життєдіяльності: метод. рек. / за заг. ред. С.П. Гвоздїй; ОНУ ім. І.І. Мечникова, Біол. ф-т, Каф. медичних знань та безпеки життєдіяльності. – Одеса: Букаєв В.В., 2016. - С. 216-227. Для підготовки до поточного та періодичного контролю з теми № 10. Розміщено в репозитарії Наукової бібліотеки ОНУ за покликанням: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/33038>
4. Гвоздїй С.П. Домедична допомога у надзвичайних ситуаціях: поранення, переломи, вивихи: Методичні рекомендації до практичних занять та самостійної роботи з дисциплін «Медико-санітарна підготовка», «Основи медичних знань», «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці», «Цивільний захист» для студентів усіх спеціальностей та форм навчання / С.П. Гвоздїй, Л.М. Поліщук. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І.І. Мечникова, 2019. 48 с.
5. Гвоздїй С.П. Збірник ситуаційних завдань з охорони праці: практикум для студентів гуманітарних і природничих спеціальностей закладів вищої освіти України. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 180 с. Режим доступу: <http://dspace.onu.edu.ua:8080/handle/123456789/27744>

6. Гвоздїй С.П. Основи фізіології, гігієни праці та виробничої санітарії. Частина 1. Санітарно-гігієнічні вимоги до показників шуму. Дія шуму на організм і здоров'я людини: Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці» для студентів усіх спеціальностей та форм навчання / С.П. Гвоздїй, О.В. Устянська Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І.І. Мечникова, 2019. 32 с.
7. Гвоздїй С. П. Формування вмінь визначення ступеня ризику у надзвичайних ситуаціях: Методичні вказівки до практичних занять з дисципліни «Безпека життєдіяльності та основи охорони праці» для студентів усіх спеціальностей денної та заочної форм навчання / С. П. Гвоздїй, Т. І. Шапкіна. Одеса: Одес. нац. ун-т ім. І. І. Мечникова, 2019. 32 с.
8. Гвоздїй С.П. Вивчення ефективності навчання студентів основ безпеки та здоров'я на засадах суб'єкт-суб'єктної взаємодії. Монографія. // Гвоздїй С.П., Пеню В.В., Баштан С.О., Поліщук Л.М. та ін.; за заг. ред. Гвоздїй С.П. Одеса: Одеський національний університет, 2021. 345 с.

ОЦІНЮВАННЯ

Поточний контроль проводиться у вигляді усного опитування (індивідуальне, фронтальне, співбесіда), оцінювання розв'язання розрахункових задач, оцінювання виконання практичних навичок; оцінювання виконання самостійної роботи, доповідей/презентацій.

Періодичний контроль - контрольна робота за змістовим модулем у формі письмових тестових завдань. Періодичний контроль здійснюється у вигляді тестування через Google форми із автоматичним підрахунком балів.

Підсумковий контроль – іспит.

Форма підсумкового контролю – іспит. Загальна підсумкова оцінка (сума балів) складається з оцінки за поточний і періодичний контроль, за індивідуальне самостійне завдання (ІЗ) та оцінки підсумкового контролю (іспит).

Схема розподілу балів:

Максимальна кількість балів за поточний контроль - 40.

Максимальна кількість балів за періодичний контроль - 20.

Максимальна кількість балів за індивідуальне самостійне завдання (ІЗ) – 20.

Максимальна кількість балів за підсумковий контроль - 20.

Критерії оцінювання поточного контролю подано в таблиці 2 (розділ 10 робочої програми). Оцінюються знання, які виявив здобувач при роботі на лекційних і практичних заняттях.

Здобувач допускається до підсумкового контролю (іспиту) за навчальну дисципліну, якщо він виконав усі види практичних робіт, передбачених робочою програмою незалежно від сумарної кількості балів, отриманих за результатами поточного та періодичного контролю за семестр.

Повторне складання іспиту з метою покращення оцінки не допускається.

Результати академічної успішності студентів виставляються у вигляді оцінки за національною шкалою, 100-бальною та шкалою ЄКТС.

Розподіл балів за видами навчальної роботи, які отримують здобувачі вищої освіти

Поточний та періодичний контроль												Сума балів		
Змістовий модуль 1						Змістовий модуль 2						Індивідуальне самостійне завдання (ІЗ)**	Підсумковий контроль (іспит)	100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	T11	T12	20	20	
0	4	4	1	1	4	15	4	1	1	4	1			
Контрольна робота* за змістовим модулем 1 – 10							Контрольна робота за змістовим модулем 2 – 10							

T1, T2 ... T12 – теми змістового модулю

**Примітка:* Контрольна робота за змістовим модулем здійснюється у формі письмових тестових завдань після завершення вивчення навчального матеріалу кожного змістового модуля. Тестові письмові завдання для модульних контрольних робіт складаються з 10 тестових завдань і відповідають змісту навчального матеріалу модуля. За кожну правильну відповідь на одне тестове завдання здобувач отримує 1 бал. Здійснюється у вигляді тестування через Google форми із автоматичним підрахунком балів.

*** Примітка:* Орієнтовна структура ІЗ, критерії оцінювання ІЗ (таблиця 1) та орієнтовна тематика зазначені в робочій програмі розділ 8 «Самостійна робота».

Самостійна робота здобувачів.

До самостійної роботи відноситься: підготовка до лекцій, практичних занять. Обов'язковою складовою для оцінки виконання самостійної роботи здобувача вищої освіти є підготовка **Індивідуального завдання:** у вигляді реферату (вступ, основна частина, висновки, список використаних джерел). Підготовка доповіді у вигляді презентації в програмі POWER POINT. Виконання індивідуального завдання зараховується студенту лише після успішного його захисту на занятті. Тему здобувач обирає з наведеного переліку (в робочій програмі – розділ 8) «Орієнтовна тематика реферативних досліджень з навчальної дисципліни «Основи охорони праці та безпека життєдіяльності».

Отримання додаткових (бонусних) балів

Здобувач може самостійно обрати завдання, які він готовий виконати для того, **щоб отримати додаткові (бонусні) бали**, яких не вистачає, або для роботи під час аудиторних занять: самостійна підготовка доповідей (5 балів); опрацювання та підготовка відеоматеріалів з дисципліни (5 хвилин відеореферату – 10 балів кожному учаснику відеопроекту), робота в мережі Інтернет (добір матеріалів, статистики, даних зі світу – 5 балів), складання тестів (20 запитань – 10 балів), кросвордів (20 запитань – 10 балів), ситуаційних завдань (1 ситуаційне завдання – 2 бали); участь у науково-практичних конференціях за тематикою дисципліни (10 балів заочна участь; 20 балів очна участь з отриманням сертифікату).

ПОЛІТИКА КУРСУ («правила гри»)

Політика щодо дедлайнів та перескладання: Навчальна дисципліна має практично-тренінгове спрямування та потребує відпрацювання практичних навичок із використанням різноманітних технологій. Присутність здобувачів на практичних заняттях, поточному та періодичному контролі є невід'ємною частиною загальної підсумкової оцінки. Роботи, які здаються із порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-10%). Перескладання відбувається із дозволу деканату за наявності поважних причин.

Політика щодо академічної доброчесності: регламентується [Положенням про запобігання та виявлення академічного плагіату у освітній та науково-дослідній роботі учасників освітнього процесу та науковців Одеського національного університету імені І.І. Мечникова \(polozhennya-antiplagiat-2021.pdf \(onu.edu.ua\) .](#)

Політика щодо відвідування: Відвідування практичних занять є обов'язковим. В окремих випадках навчання може відбуватись відеоконференції он-лайн з використанням дистанційних технологій. Порядок та умови такого навчання регламентуються [Положенням про організацію освітнього процесу в ОНУ \(poloz-org-osvit-process_2022.pdf \(onu.edu.ua\)](#). За об'єктивних причин в окремих випадках за погодженням з деканатом навчання може відбуватися з використанням технологій дистанційного навчання.

Мобільні пристрої: допускається використання мобільних додатків, INTERNET-мережі, електронних девайсів під час самостійної роботи, у завданнях, які це передбачають.

Поведінка в аудиторії: заохочується активна участь під час інтерактивних лекцій, під час практичних занять, у т.ч. з елементами тренінгів, передбачається відключення мобільних пристроїв, не вітаються запізнення та розмови телефоном тощо.